וְאוֹתְבִיהּ בְּכִיסְתֵּיהּ – והניחו בתיק שלו, דְּאִי מְפַיְּיסָה – שאם לבסוף
תתפייס עמו, תֵּיפַיֵּים ולא יגרשנה, אך לבסוף לא נתפייסו, וגרשה
זמן רב אחר הכתוב בגט, מַאי – מה הועילו חכמים בתקנת הזמן
באופן זה, הרי אינה מגורשת עד לאחר זמן כשיגיע הגט לידה.
אָמַר לֵיהּ רבא לרבינא, חכמים לא חששו שיכתוב אדם גט באופן
זה, שֶׁלֹּא מְכַוְּונִים אִינָשׁ פּוּרְעָנוּתָא לְנַפְשֵׁיהּ – אין אדם מקדים להביא
פורענות על עצמו, ומאחר ואין הוא רוצה בגירושין, הרי הם
פורענות עבורו. הגמרא ממשיכה לשאול על תקנת זמן בגיטין:
אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אַשִׁי, גִּיטִּין הַבָּאִים מִמְּדִינַת הַיָּם – גיטין
שנשלחו מחוץ לארץ לארץ ישראל, דִּמְיַרַּחְבִי – ששעת כתיבתם
היא בְּחוּשׁ נִיסָן, וְלֹא מָטוּ – ולא הגיעו לידי הנשים ולא חלו
הגירושין עַד תִּשְׁרֵי, אם כן מָה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקָּנָתָם, הרי עדיין
יש לחשוש שהבעל יחפה עליה על ידי הגט ויאמר שפנויה היתה
בשעה שזנתה. אָמַר לֵיהּ רבינא לרב אשי, הָנְהוּ – גיטין הללו, קָלָא
אִית לְהוּ – יש להם קול ופרסום שהגיעו ממדינת הים, והכל יודעים
שאין להביא ראיה מהזמן הכתוב בהם, והאשה לא תהיה נאמנת
מבלי שתוכיח מתי הגיע הגט לידה.
כל אשה שהתגרשה או שהתאלמנה, אסורה להנשא עד שיעברו
שלושה חודשים מגירושיה או ממיתת בעלה, כדי שנדע האם היא
מעוברת, ונובל להבחין האם הילד שיוולד לה הוא מבעלה
הראשון או השני. הגמרא דנה ממתי מונים שלושה חדשים, האם
משעת כתיבת הגט או משעת נתינתו:
אִיתְּמַר, מֵאֵימָתַי מוֹנִין לְגֵט את שלשת חדשי ההבחנה. רַב אָמַר,
מונים מְשָׁעַת הַנְּתִינָה של הגט. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, מִשָּׁעַת הַכְּתִיבָה של
הגט. מַתְקִיף לָהּ רַב נָתָן בַּר הוֹשַׁעְיָא לְשְׁמוּאֵל, אם כן במקרה שאדם
נסע למדינת הים ומסר שני גיטין לשתי נשיו באותו היום, אלא
שזמן כתיבתו של אחד מוקדם בחודש מזמן כתיבתו של השני,
הלא כעבור חודשיים כשיראו שאחת מהן נישאת יֹאמְרוּ האנשים
ויתמהו, שִׁתֵּי נָשִׁים בָּחָצֵר אַחַת נשואות לאדם אחד והתגרשו
ביום אחד, ואף על פי כן, אשה זו עדיין אֲסוּרָה להינשא, ואשה זו
כבר מוּתֶּרֶת להינשא. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לרב נתן בר הושעיא, אין
תימה בדבר, שכן אשה זו שמותרת להנשא רק כעבור שלושה
חודשים, זְמַן גִּיטָּהּ – הזמן שכתוב בגט שניתן לה, מוֹכִיחַ עָלֶיהָ
שעדיין לא עברו שלושה חודשים מכתיבתו, ולפיכך אסורה
להינשא, ואשה זו שמותרת להנשא כעבור חודשיים, זְמַן גִּיטָּהּ –
הזמן שכתוב בגט שניתן לה, מוֹכִיחַ עָלֶיהָ שכבר חלפו שלושה
חודשים מכתיבתו.
הגמרא מביאה ברייתא ששנינו בה כדברי רב וברייתא אחרת
ששנינו בה כדברי שמואל: תַּנְיָא בברייתא אחת כָּוָותֵיהּ דְּרַב, וְתַנְיָא
בברייתא אחרת כָּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. תַּנְיָא כָּוָותֵיהּ דְּרַב, הַשּׁוֹלֵחַ גֵּט
לְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׂתַּהֲה הַשָּׁלִיחַ בַּדֶּרֶךְ שִׁלְשָׁה חֳדָשִׁים, מְשָׁהֲגִיעַ גֵּט לְיָדָהּ של
האשה, צְרִיכָה לְהַמְתִּין שִׁלְשָׁה חֳדָשִׁים משעה שקבלה את הגט, אף
שכבר עברו שלושה חודשים ממסירת הגט לשליח, וּלְגֵט יָשָׁן שאין
אדם רשאי לגרש בו, אֵין חוֹשְׁשִׁין, שֶׁמָּרֵי לֹא נִתְייַחֵד עִמָּהּ בעלה
לאחר כתיבת הגט, אף שעבר זמן רב עד מסירתו לאשה. תַּנְיָא
כָּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, חֲמִשָּׁלִישׁ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ – מי שהפקיד גט אצל שָׁלִישׁ
על מנת שימסרנו לאשתו, וְאָמַר לוֹ הבעל לשליש אַל תִּתְּנֵהוּ לָהּ
אֶלָּא לְאַחַר שִׁלְשָׁה חֳדָשִׁים מיום זה, מִשָּׁנָתְנוּ לָהּ השליש כעבור
שלושה חודשים, מוּתֶּרֶת האשה לְינָּשֵׂא מֵיָּד, ואין היא צריכה
להמתין שלושה חודשים, וּלְגֵט יָשָׁן אֵין חוֹשְׁשִׁין, שֶׁמָּרֵי לֹא נִתְייַחֵד
עִמָּהּ בעלה לאחר כתיבת הגט.
נחלקו אמוראים הלכה למעשה, בדין זה: רַב כַּהֲנָא וְרַב פָּפָּי וְרַב
אַשִׁי עֲבְדֵי – היו מונים שלושה חודשי הבחנה מִשָּׁעַת כְּתִיבָה –
משעה שהגט נכתב, כדברי שמואל. רַב פָּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ עֲבְדֵי – מנו שלושה חודשים, מִשָּׁעַת נְתִינָה – משעת נתינת
הגט לאשה, כדברי רב. וְהִלְכְתָא – ופוסקת הגמרא, שמנין שלושת
החודשים הוא מִשָּׁעַת כְּתִיבָה, וכדברי שמואל.
שביעית משמטת מן התורה כל מלוה, אך מי שגירש את אשתו
לפני השמיטה, אין השמיטה משמטת את הכתובה עד שתהפך
להיות כשאר חוב. הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים, ממתי
הופכת הכתובה להיות כחוב.
אִיתְּמַר, מֵאֵימָתַי כְּתוּבָּה מְשַׁמֶּטֶת – תהיה כשאר שטר חוב
והשביעית משמיטתה. רַב אָמַר מְשֶׁתִּפְגּוֹם – משעה שהאשה
תתבע ותקבל אפילו מקצת מדמי כתובתה, וְתִזְקוֹף – ותחשב את
יתרת החוב בהלוואה, ומעתה כתובתה היא כשטר חוב. וּשְׁמוּאֵל
אָמַר, אם האשה פָּגְמָה – החלה לגבות את דמי הכתובה, אַף עַל פִּי
שֶׁלֹּא זָקְפָה – שלא העמידה את יתרת החוב בהלוואה, הרי היא
ככל מלוה שאסור לתובעה בשביעית, וכן אם האשה זָקְפָה את
הכתובה והעמידתה להיות מלוה, השביעית משמטת אותה אַף עַל
פִּי שֶׁלֹּא פָּגְמָה – שלא החלה להפרע מדמי הכתובה.
הגמרא מביאה ברייתא ששנינו בה כדברי רב וברייתא אחרת
ששנינו בה כדברי שמואל: תַּנְיָא בברייתא אחת כָּוָותֵיהּ דְּרַב, וְתַנְיָא
בברייתא אחרת כָּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. תַּנְיָא כָּוָותֵיהּ דְּרַב, מֵאֵימָתַי תהיה
הַכְּתוּבָּה כשאר שטר חוב ותהא מְשַׁמֶּטֶת בשביעית, מְשֶׁתִּפְגּוֹם –
מזמן שתחל האשה לגבות את כתובתה וְתִזְקוֹף את יתרת החוב
למלוה, אך אם פָּגְמָה וְלֹא זָקְפָה, או זָקְפָה וְלֹא פָּגְמָה, אֵינָהּ
מְשַׁמֶּטֶת, עַד שֶׁתִּפְגּוֹם וְתִזְקוֹף. תַּנְיָא כָּוָותֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אוֹנֶס – מי
שאנס את הבתולה שחייב לשלם חמישים כסף לאביה, וְקִנֵּס – מי
שנשא בתולה והוציא עליה שם רע, שלא היתה בתולה, שמשלם
לאביה חמישים כסף, וּפִיתּוּי – מי שפיתה בתולה לשכב עמו,
שמשלם לאביה חמישים כסף, וְכְתוּבַּת אִשָּׁה שמת בעלה או
נתגרשה, כל אלו משעה שֶׁזִּקְפָן בְּמִלְוָה מְשַׁמְּטִין בשביעית אף אם
לא נפגמו, וְאִם לָאו – שלא עשה אותם כמלוה, אֵין הם מְשַׁמְּטִין
בשביעית. מֵאֵימָתַי נִזְקָפִים בְּמִלְוָה, מִשָּׁעַת הַעֲמָדָה בַּדִּין.
הגמרא מבררת, מה דינה של כתובה שנכתבה ביום ונחתמה
בלילה: אָמַר שְׁמוּאֵל, כְּתוּבָּה כְּמַעֲשֶׂה בֵּית דִּין דָּמְיָא – כתובה דומה
למעשה בית דין, שהרי חיובה הוא מתנאי בית דין, מַה מַּעֲשֶׂה בֵּית
דִּין – ובשם ששטרות שהדיינים כותבים עליהם את פסקי הדין כגון
'פלוני חייב לשלם, נִכְתְּבִין בַּיּוֹם וְנֶחְתָּמִין בַּלַּיְלָה ואין בכך חיסרון של
שטר מוקדם, משום שחובת התשלום המוטלת על מי שנמצא חייב
אינה מחמת השטר, אלא מחמת פסק הדיינים, אַף כְּתוּבָּה נִכְתֶּבֶת
בַּיּוֹם וְנֶחְתֶּמֶת בַּלַּיְלָה, ואין בכך חיסרון של שטר מוקדם, כי הבעל
משתעבד לקיים את התחייבויות הכתובה כבר משעת כתיבתה.
הגמרא מבררת מתוך מעשה שהיה, מהי דעת רב לגבי דין זה:
כְּתוּבָּתֵיהּ דְּרַבִּי חִייָא בַּר רַב – כתובתו של רבי חייא בר רב אִיכְּתוּב
– נכתבה בַּיּוֹם וְאִיחְתּוּם – ונחתמה בַּלַּיְלָה, הֲוָה רַב חָתֵם – רב היה
נוכח באותו המעמד וְלֹא אָמַר לְהוּ וְלֹא מִידִי – ולא אמר להם כלום
על כך שהחתימה אינה בשעת הכתיבה. אם כן לֵיטָא – יש לומר
שרב כְּשְׁמוּאֵל סְבִירָא לֵיהּ – סבור כשמואל שבכתובה אין חיסרון
אף אם חתימתה היתה שלא ביום הכתיבה. דוחה הגמרא, אין
להביא ראיה ממעשה זה, ששם עָסְקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן הֲווּ – כל אותו
הזמן שבין היום ושבו נכתבה הכתובה] לילילה שלאחריו, היו
עסוקים בכתיבת הכתובה, ובאופן זה אנו מכשירים אפילו בשאר
שטרות, דְּתַנְיָא בברייתא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי צָדוֹק, לֹא שָׁנוּ
חכמים לפסול שטרות שנכתבו ביום ונחתמו בלילה, אֶלָּא כְּשֶׁאֵין
עָסְקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן כל משך הזמן שמהיום שנכתב השטר עד
הלילה שלאחריו שבו נחתם, אֲבָל אם כל משך הזמן הזה היו
עָסְקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָן, השטר כָּשֵׁר, כיון שהעדים כבר עומדים
וממתינים שם כדי לחתום, וכבר בשעת הכתיבה ביום יש לשטר
זה קול ופרסום:
שנינו במשנתינו רַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר גט שנכתב ביום ונחתם בלילה:
אָמַר רָבָא, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שהכשיר, קָסָבַר, כֵּיוָן שֶׁנָּתַן עֵינָיו
לִגְרָשָׁהּ – מכיון שהוחלט בדעתו של הבעל לגרש את אשתו אף
קודם שנתן גט, שׁוּב אֵין לוֹ פֵּירוֹת – אין הוא זכאי עוד בפירות שיש
לו מנכסיה, ולפיכך אין כל חשש לגרש בגט זה, שאף אם האשה
תגבה מן הלקוחות שקנו את פירות נכסיה מיד בעלה מהזמן
הכתוב בשטר, כדין היא עושה, שהרי מזמן זה בוודאי היתה דעת
הבעל לגרשה.
הגמרא מבררת עד כמה תתאחר חתימת הגט מכתיבתו, ועדיין
רבי שמעון מכשירו: אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, לֹא הִכְשִׁיר רַבִּי שִׁמְעוֹן גט
שזמן חתימת הגט לא היה בזמן כתיבתו אֶלָּא לְאַלְתַּר – אלא כאשר
חתימת הגט היתה סמוך ליום כתיבתו בלבד, אֲבָל מֵבָאן וְעַד עֲשָׂרָה
יָמִים – אבל אם התאחרה החתימה עשרה ימים לאחר כתיבתו,
לֹא הכשיר רבי שמעון את הגט,

והטעם, כי חַיִישִׁינַן – אנו חוששים שֶׁמָּא פַּיֵּים הבעל את אשתו בתוך הזמן הזה ובא עליה, ונהיה זה גט ישן שאסור לגרש בו.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, רבי שמעון מכשיר את הגט אֲפִילּוּ מִכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים – אפילו אם שהה בין כתיבתו לחתימתו יותר מעשרה ימים, ולא חוששים שמא במשך הזמן הזה הוא התפייס עם אשתו, שכן אִם אִיתָא דְּפַיֵּים – אם אכן היה מפייסה, קָלָא אִית לֵיהּ לְמִילְתָא – היה לכך קול ופרסום, שהרי בשעה שהם רבים בניהם, שומעים השכנים את קול מריבתם, ואם הם מתפייסים מרגישים בזה השכנים, ומאחר שלא נשמע קול שהתפייסו, אין מקום לחשוש שמא פייסה ובא עליה, והגט כשר.

הגמרא מביאה מחלוקת נוספת בין רבי יוחנן לריש לקיש: אִיתְּמַר, בעל שֶׁאָמַר לַעֲשָׂרָה אנשים, כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כוונת הבעל היא, שִׁשָּׁנִים מהם יחתמו על הגט מְשׁוּם עֵדִים כמו בכל גט, וְכוּלָּם – והשמונה הנוספים אינם עדים, אלא הם צריכים לחתום מְשׁוּם תְּנַאי – שעשה הבעל תנאי שלא יוכשר הגט לגרש בו אלא אם כן יחתמו עליו כולם, וכוונתו בזה לבייש את אשתו ברבים. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, שכוונתו היא, כּוּלָּם – שכל העשרה יחתמו בגט מְשׁוּם עֵדִים – בתור עדי הגט, כמו שני העדים שחותמים בכל גט.

הגמרא מבררת את אופן מחלוקתם: הֵיכִי דָּמֵי – באיזה אופן היה המעשה שנחלקו בו, אִילֵימָא – אם נאמר שמדובר באופן דְּלֹא אָמַר לְהוּ כּוּלְּכֶם – שהבעל לא אמר להם 'כולכם כתבו גט לאשתי', אלא אמר להם בסתם 'כתבו גט לאשתי', וְהָא תָּנַן – והרי שנינו במשנה (לקמן סה:) שאם הבעל אָמַר לַעֲשָׂרָה אנשים 'כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי', אין צריכים כולם לחתום על הגט, אלא אֶחָד מהם כּוֹתֵב את הגט וּשְׁנַיִם מהם חוֹתְמִין עליו, משום שלא היתה כוונת הבעל שכולם יכתבו, אלא שאיזה מהם שירצה יכתוב, ועוד שנים מביניהם יחתמו. ואם כן קשה בין לרבי יוחנן ובין לריש לקיש שאמרו שכולם צריכים לחתום. מבארת הגמרא, אֶלָּא מוכרחים לומר שמדובר כאן דְּאָמַר לְהוּ 'כּוּלְּכֶם כתבו גט לאשתי', ובאופן זה ודאי שכולם צריכים לחתום, כמו שמבואר שם במשנה שאם אמר 'כולכם כתובו', אחד כותב וכולם חותמים, משום שהתנה שהגט לא יהיה כשר לגרש בו אלא אם כן כולם יחתמו עליו, וכל מחלוקתם היא האם צריכים לחתום משום עדים או משום תנאי.

הגמרא מבארת את החילוקים ביניהם: שואלת הגמרא, מַאי בֵּינַיְיהוּ מה החילוק אם חותמים משום תנאי או משום עדים. משיבה הגמרא, אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ – יש הבדל ביניהם במקרה דְּחָתְמוּם בֵּי תְּרֵי מֵינַיְיהוּ בְּיוֹמֵיהּ – ששנים מהעדים חתמו על הגט ביום כתיבתו, וְאִינָךְ השמונה האחרים, חתמו מִכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים – לאחר עשרה ימים מכתיבת הגט, מַאן דְּאָמַר מְשׁוּם תְּנַאי - רבי יוחנן שסובר שחתימת השמונה הנוספים היא משום תנאי שהתנה הבעל בגירושין אלו שעשרה אנשים יהיו חתומים על הגט, ואין חתימתם משום עדות, אם כן לדבריו יהיה הגט כָּשֵׁר, ואין כאן חסרון של גט מוקדם, כי חתימת האחרים אינה חתימה לשם עדות, ונמצא שהגט נחתם בהכשר ביום כתיבתו. וּמַאן דְּאָמַר מְשׁוּם עֵדִים – וריש לקיש הסובר שחתימת השמונה הנוספים היא משום עדות על הגט וכולם יחד נחשבים לעדי החתימה, לדבריו הגט פָּסוּל, כדין גט מוקדם, שהרי חלק מן העדים לא חתמו ביום שנכתב הגט, ולא נעשה גט עד שלא חתמו עליו כולם, וכשחתמו כבר היה זה לאחר הזמן שכתוב בגט.

הגמרא מביאה חילוק נוסף שיש ביניהם: אִי נַמִי – עוד חילוק יש ביניהם, כְּגוֹן שֶׁנִּמְצָא אֶחָד מֵהֶם – מהשמונה הנוספים קָרוֹב לבעל, או לאשה, או לאחד העדים החתומים בשטר, אוֹ שנמצא שאחד מן העדים הינו עד פָּסוּל, וכלל הוא בידינו (סנהדרין ט.) שאפילו אם באו לפנינו כת של מאה עדים, אם נמצא אחד מביניהם קרוב או פסול, עדותם בטלה. לְמַאן דְּאָמַר מְשׁוּם תְּנַאי – לדברי רבי יוחנן שסובר שחתימת השמונה הנוספים אינה אלא לקיום התנאי שהתנה הבעל, הגט כָּשֵׁר, שמאחר ואינם חותמים בתורת עדות, אין חתימתם יכולה לפסול את שני העדים שחותמים לשם עדות. אך לְמַאן דְּאָמַר מְשׁוּם עֵדִים – לדברי ריש לקיש שסובר שחתימת כולם היא לצורך עדות, יהיה הגט פָּסוּל כי מאחר שכל העשרה חותמים כעדים אם כן אפילו אם אחד מביניהם פסול, עדותן בטלה.

הגמרא מבררת את הדין לפי רבי יוחנן, במקרה נוסף: אִי חָתוּם בְּתְחִילָּה – אם אחד מהשנים שחתמו בתחילה עוד קודם שחתמו העדים הכשרים על הגט היה קָרוֹב אוֹ פָּסוּל, וכולם חתמו באותו יום, אָמְרֵי לָהּ – יש שאמרו שהגט כָּשֵׁר, וְאָמְרֵי לָהּ – ויש שאמרו שהגט פָּסוּל, ושניהם אמרו כן לפי שיטת רבי יוחנן, הסובר שיתר החתומים על הגט אינם חתומים לשם עדות אלא לשם קיום התנאי.

הגמרא מבארת את טעמי מחלוקתם: אָמְרֵי לָהּ כָּשֵׁר – אלו שאמרו שהגט כשר, סוברים שעל אף שהקרוב או הפסול חתמו בתחילה, תְּנַאי הוּא – חתימתם היתה לשם קיום התנאי, שכן מסתבר שהבעל מינה את הכשרים לעדות לשם עדים, ואת הפסולים לשם תנאי, ואם כן אף שחתמו בתחילה, מכל מקום העדות מתקיימת באותם העדים הראויים להעיד. אָמְרֵי לָהּ פָּסוּל – אלו שאמרו שהגט פסול, סוברים שֶׁאֲנִי לְאִיחַלּוּפֵי בְּשִׁטָּרוֹת דְּעָלְמָא – שיבואו להחליף בין גט זה לשאר שטרות, שכיון שיראו שחתום בתחילה קרוב יבואו לומר שהקרוב חתם לשם עדות, ואם נכשיר גט כזה, ילמדו מכאן שמותר להחתים עד קרוב או פסול בכל השטרות.

הגמרא מביאה מעשה בענין שנחלקו בו רבי יוחנן וריש לקיש: הַהוּא דְּאָמַר לְהוּ – מעשה באדם שאמר לַעֲשָׂרָה אנשים, 'כולכם כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי', חָתוּם בֵּי תְּרֵי מִינַיְיהוּ בְּיוֹמֵיהּ – שנים מתוכם חתמו על הגט ביום שנכתב, וְאִינָךְ השמונה הנוספים חתמו על הגט מִכָּאן וְעַד עֲשָׂרָה יָמִים – כעבור עשרה ימים מיום כתיבתו. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי – בא השואל לפני רבי יהושע בן לוי ושאל אותו האם הגט כשר או לא, אָמַר לֵיהּ רבי יהושע בן לוי לשואל,

---

אגרות קודש

[כ' טבת, תשט"ו]

במענה על מכתבו... אודות חיפוש שידוך מתאים בשבילו, מובן שבזה צריך לעבוד במרץ הדרוש, וכמרז"ל כמו שמחזר אחרי אבדתו,

ויה"ר שיקוים בו בקרוב, וברכך ה"א בכל אשר תעשה. ויברכו השי"ת, ובקרוב יסתדר בטוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.